

Γράφει: Πανίκος Παιονίδης

Συνέντευξη

ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΟΣ είναι ένα μεγάλο όνομα στον κόσμο του θεάτρου του Παρισιού. Από το 1963 στη Γαλλία ανέβηκε όλα τα σκαλοπάτια της θεατρικής πράξης και αναδείχθηκε σε ένα από τους πιο ταλαντούχους σκηνογράφους αλλά ταυτόχρονα και σ' ένα εμπνευσμένο σκηνοθέτη Όπερας. Δουλειά του παρουσιάστηκε εκτός από το Παρίσι, στη Βιέννη, τη Γενεύη, το Μιλάνο, στο Φεστιβάλ Αβινιόν. Τιμήθηκε με το βραβείο Μολιέρου και το Χρυσό Μετάλλιο Σκηνογραφίας της Τριενάλε Πράγας.

Τον συναντήσαμε σ' ένα από τα πιο καινούρια θέατρα του Παρισιού, το «Λα Κολίν», στο ενδιαμέσο μιας δοκιμής και συνομιλήσαμε «εφ' όλης της ύλης». Πιστεύουμε, ότι το κείμενο της συνέντευξης έχει ενδιαφέρον όχι μόνο για τους ανθρώπους του θεάτρου αλλά και για το ευρύτερο φιλότεχνο κοινό. Την συνέντευξη πήρα την άνοιξη του 1991 και για διάφορους λόγους δεν δημοσιεύτηκε μέχρι τη στιγμή αυτή.

Η συνάντηση με το Γιάννη Κόκκο

Π.Π.: Γιάννη στο Παρίσι συναντήθηκα με πολλούς ανθρώπους του θεάτρου και πρέπει να πω, ότι παντού, μιλούν για τον Γιάννη Κόκκο! Και είστε ένας Έλληνας! Έχουμε κι εδώ δηλαδή μια έκφραση αυτού, που λέγεται γαλλικό πνεύμα, που είναι ανοιχτό προς τα έξω και δέχεται ότι είναι άξιο και δυνατό. Μιλείστε μας σας παρακαλώ για την σταδιοδρομία σας εδώ στην Γαλλία.

Γ.Κ.: Κοιτάξτε, ο δρόμος μου είναι πολύ μακρύς αν μπορώ να τον πω έτσι. Αρχισα ν' αγαπώ το θέατρο και να δουλεύω στο θέατρο από πολύ μικρός, από την ηλικία των 10—11 χρόνων. Προς αυτή την κατεύθυνση με είχαν ενθαρρύνει πολλοί άνθρωποι. Ανάμεσα τους ο Τσαρούχης, ο Μπαχαριάν, ο Βακαλώ, του οποίου ήμουνα και μαθητής αργότερα. Ηρθα το 1963 στη Γαλλία όπου άρχισα τις σπουδές μου στο Εθνικό Θέατρο του Στρασβούργου. Εδώ έκανα και τα πρώτα μου σκηνικά. Μετά, το 1966, ήρθα στο Παρίσι και άρχισα να δουλεύω με διάφορους σκηνοθέτες. Από το 1969 μέχρι και πρόσφατα η δουλειά μου συνδέθηκε με τη δουλειά του Βιτέζ. Με τον Βιτέζ δούλεψα μέχρι και το θάνατό του, για 21 χρόνια. Κάναμε μαζί 40 περίπου έργα. Φυσικά το ίδιο αυτό διάστημα δούλεψα και με άλλους, με τον Ζακ Λασάν, που ναι τώρα Διευθυντής της «Κομεντί Φρανσέζ» και με άλλους σκηνοθέτες. Μαζί και με Έλληνες σκηνοθέτες. Όπως λ.χ. με τον Μιχάλη Κακογιάννη. Κάναμε μαζί τις «Βάχχες» στην «Κομεντί Φραν-

Στον ποιητικό λόγο βρίσκεται το μέλλον του θεάτρου

σέζ» πριν μερικά χρόνια. Πρέπει να πω εδώ, ότι η συνεργασία μου με τον Βιτέζ ήταν μια πολύ βαθιά, καλλιτεχνική περιπέτεια τόσο στο θέατρο όσο και στην Όπερα.

Πριν μερικά χρόνια άρχισα επίσης να σκηνοθετώ ο ίδιος. Έκανα στο θέατρο την «Λευκή Πριγκίπισσα», που 'ταν ένα έργο του Ρίλκε, και έκανε γνωστό για πρώτη φορά το θέατρο του Ρίλκε. Το ανέβασα εδώ στο Παρίσι, στο θέατρο της Πόλεως. Κατόπιν άρχισα να σκηνοθετώ Όπερα. Έκανα μια πρώτη Όπερα με τον Ξανάκη, την «Ορέστεια», στη Σικελία. Επρόκειτο για μια παράσταση στην ύπαιθρο, ανάμεσα σε βουνά. Η επόμενη μου δουλειά στον χώρο της Όπερας ήταν ο «Μπορίς Γκτοουνώφ», στην Μπολόνια.

Επρόκειτο για την πρώτη μου μεγάλη σκηνοθεσία Όπερας. Επειτα έκανα την «Αριάν» του Πωλ Ντυγκά στην Γενεύη και τώρα τελευταία την «Καταδίκη του Φάουστ» στο θέατρο του Γιατελέ. Ο «Μπορίς Γκτοουνώφ» θ' ανέβει επίσης στο θέατρο της Βασιλίας.

Παράλληλα κάνω πολλές σκηνογραφίες για την Όπερα κι όχι μόνο για τη Γαλλία. Είχα δουλέψει παλαιότερα με την Σκάλα του Μιλάνου, με την Όπερα της Βιέννης, στη Γενεύη...
Π.Π.: Τι σε τράβηξε στην Όπερα; Έχει σημασία αυτό το πράγμα. Περνάμε άραγε από κάποιο στάδιο αναβίωσης της Όπερας;

Γ.Κ.: Ναι νομίζω, ότι η Όπερα είναι ένα είδος ολοκληρωμένου θεάτρου. Αγαπούσα πάντα πολύ τη μουσική και η σκηνογραφική μου δουλειά και στο θέατρο είναι πολύ συχνά στηριγμένη σε μουσικές έννοιες, σε ποιητική διάθεση. Και είναι αυτό που με ενδιαφέρει πιο πολύ και στο θέατρο και στην Όπερα. Είναι αυτό που με απασχολεί πώς να μεταφράσω το κάθε έργο αισθητικά. Πώς δηλαδή να το μεταφράσω και μέσα από το δικό μας κόσμο, να βρω δηλαδή εκείνο

που κρύβει ο δημιουργός κάτω από τις νότες ή τις λέξεις. Και προσπαθώ πάντα να φέρω στην επιφάνεια πράγματα που μας φαίνονται κρυμμένα.

Π.Π.: Αντιλαμβάνομαι, ότι σε τραβάει πολύ το αρχαίο δράμα, η τραγωδία, η κωμωδία...

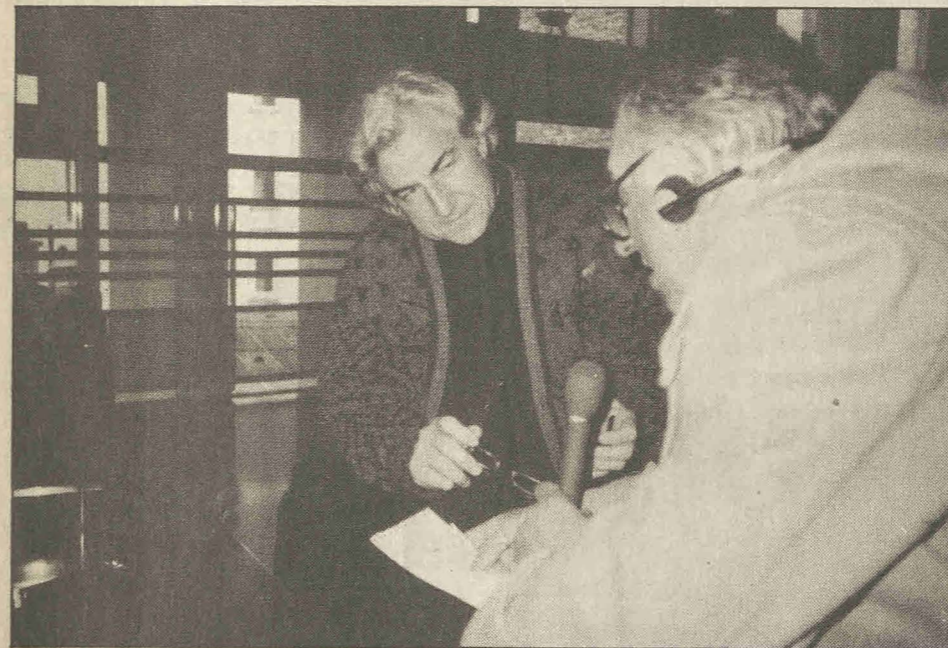
Γ.Κ.: Πολύ μάλιστα. Κι έχω ένα σχέδιο ν' ανεβάσω αρχαία Τραγωδία. Να κάνω τόν «Φιλοκτήτη» εδώ στη Γαλλία. Με τον Βιτέζ είχαμε κάνει μαζί παλιότερα την «Ηλέκτρα». Για μένα το αρχαίο Δράμα είναι η πιο υψηλή μορφή θεάτρου. Μαζί φυσικά με το σαιξπηρικό θέατρο.

Αλλά, πρέπει να τονίσω, ότι μ' ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι νέες δημιουργίες. Τόσο στην Όπερα, όσο και στο θέατρο. Μ' ενδιαφέρει πολύ να γίνουν καινούρια έργα με νέους ανθρώπους και να υπάρχει μια δυναμική αίσθηση για το μέλλον. Αλλά χωρίς να ξεχαστεί ποτέ το παρελθόν. Γιατί αυτό που μ' ενδιαφέρει ιδιαίτερα και στο θέατρο και στην Όπερα είναι το με ποιο τρόπο γίνεται μια αναβίωση που να μην είναι μόνο κλασική. Μιλώ για σύγχρονη αναβίωση...

...Πάντως είναι γεγονός ότι η αρχαία τραγωδία παρέμεινε σε όλους τους χρόνους ένα σύγχρονο θέμα. Και ίσως σήμερα ακόμη περισσότερο γιατί σε μια εποχή που χάνονται πολλές αξίες η αρχαία τραγωδία συντηρεί την μνήμη. Και γι' αυτό όχι μόνο στις χώρες της Ευρώπης αλλά και στην Ιαπωνία ακόμη, χώρα μιας άλλης κουλτούρας, η αρχαία Ελληνική τραγωδία βρίσκεται στην επικαιρότητα με τα μεγάλα της ερωτήματα.

Π.Π.: Τι γίνεται με τα καινούρια θεατρικά έργα;

Γ.Κ.: Κοιτάξτε, νομίζω ότι υπάρχουν τέτοια κείμενα. Το πρόβλημα είναι ιδιάζον. Νομίζω η τηλεόραση αφαιρεί από το θέατρο την υποχρέωση ν' αντιμετωπίσει τα καθημερινά προβλήματα μ' ένα νατουραλιστικό τρόπο. Η τηλεόραση

Ο Γιάννης Κόκκος καταθέτει τις θέσεις και απόψεις του στον Π. Παιονίδη.

δίνει τελικά εκείνο που έδινε παλαιότερα ένα είδος θεάτρου. Και νομίζω, ότι αυτό που παραμένει στο θέατρο είναι η πραγματική του ουσία. Δηλαδή η ποιητικότητα του, το ποιητικό θέατρο, που μπορεί να μιλήσει για τα μεγάλα ανθρώπινα θέματα, όπως είναι, η αρχαία τραγωδία. Και είναι αυτό το θέατρο που απουσιάζει. Και πρέπει να το πούμε ο ποιητικός λόγος είχε αλλοιωθεί. Έχει πάει τώρα περισσότερο στην εικόνα. Η εικόνα είχε πάρει τώρα την διάσταση του λόγου. Έχω την άποψη ότι όλοι ψάχνουν για τους μεγάλους ποιητές. Νέοι, συγγραφείς πιστεύουν, ότι στον ποιητικό ακριβώς λόγο βρίσκεται το μέλλον του θεάτρου. Εξ' άλλου πιστεύω, ότι στην Ελλάδα είναι παρούσα η ποιητική έννοια. Υπάρχουν στην Ελλάδα περισσότεροι ποιητές, συγκριτικά φυσικά, απ' όσο σε άλλες χώρες. Υπάρχει πράγματι ποιητικός λόγος στην Ελλάδα. Λ.χ. να σας αναφέρω ένα θεατρικό συγγραφέα και ποιητή όπως τον Δημήτρη Δημητριάδη, που δουλεύει στη Θεσσαλονίκη. Έργα του απ' ότι ξέρω δεν έχουν ανεβεί όμως στη Γαλλία. Τα δυο του τελευταία έργα, που τα διάβασα, είναι πράγματι καταπληκτικά.

Π.Π.: Δηλαδή γενικά είστε αισιόδοξος όσον

αφορά το μέλλον του θεάτρου;

Γ.Κ.: Νομίζω, ότι είμαι γενικά απαισιόδοξος αλλά όπως σ' όλους τους Έλληνες αυτή η απαισιόδοξια ωθεί στην αισιοδοξία.

Έχω την εντύπωση ότι το θέατρο θα συνεχίσει πάντοτε κάτω από μορφές που ίσως δεν γνωρίζουμε ακόμη. Πιστεύω ότι το θέατρο είναι η αντίσταση στην βαρβαρότητα. Και την βαρβαρότητα την βλέπω στην απλοποίηση των εννοιών στην απλοποίηση των αισθητικών, των πολιτικών εννοιών...

Νομίζω, ότι η απλότητα είναι η πιο ραφιναρισμένη μορφή της κουλτούρας κατά κάποιο τρόπο.

...Για να μιλήσω για κάποιον που αγαπώ πάρα πολύ, τον Τσαρούχη, ήταν για μένα και σαν ζωγράφος και σαν ποιητής και σαν φιλόσοφος, μια μορφή του συγκέντρωσε όλα τα ιδανικά. Ήταν κατά κάποιο τρόπο ένας από τους πιο εκλεπτυσμένους δημιουργούς. Και είχε πάρει τα πιο λαϊκά θέματα και είχε δει σ' αυτά τα απλά λαϊκά θέματα την μεγάλη ποιητική διάθεση.

Π.Π.: Σε ποια χώρα, νομίζετε, γίνονται οι μεγαλύτεροι πειραματισμοί γύρω από τη νέα μορφή του θεάτρου; Είναι σημαντικό να δού-

με πώς διακινείται το θέατρο διεθνώς. Τώρα για παράδειγμα που έχουν πέσει και τα τείχη προς την ανατολή. Τι γίνεται στην απ' εκεί πλευρά;

Γ.Κ.: Κοιτάξτε, νομίζω ότι το πειραματικό θέατρο λειτουργεί συνήθως όταν τα πράγματα κοινωνικά είναι δύσκολα. Δηλαδή όταν υπάρχει κάποια δυσκολία! Νομίζω, ότι το καλύτερο πειραματικό θέατρο τα τελευταία χρόνια, προτού αλλάξουν τα πράγματα ήταν στη Μόσχα. Το θέατρο δηλαδή όταν βρίσκεται σε μια αντιστασιακή θέση ο πειραματισμός και η ένταση του είναι πιο μεγάλη. Φυσικά ο πειραματισμός μπορεί να μετατραπεί και σε φορμαλισμό.

Τώρα δεν νομίζω ότι είναι εύκολο να πει κανείς ποια χώρα διαθέτει το καλύτερο πειραματικό θέατρο. Υπάρχουν σκηνοθέτες που πειραματίζονται. Στη Γαλλία λιγότερο. Στην Γαλλία υπάρχει καλύτερο θέατρο γενικά αλλά λιγότερο πειραματικό θέατρο. Στην Γερμανία ίσως πιο πολύ. Και στην Αγγλία λιγότερο. Και στην Αμερική υπάρχει ένα ψεύτικο πειραματικό θέατρο, αισθητικά το βρίσκω εκεί το θέατρο κατώτερο.

Π.Π.: Ποιος είναι ο ρόλος του σκηνογράφου στο θεατρικό γίγνεσθαι;

Γ.Κ.: Κοιτάξτε για μένα το κύριο στοιχείο είναι συχνά ο ηθοποιός. Και η σκηνογραφία ήταν πάντοτε συνδεδεμένη με την σκηνοθεσία. Ακολουθώ φυσικά πάντα ένα δικό μου δρόμο... Η σκηνογραφία, βλέπετε, βγαίνει από μια αισθητική της γραφής. Εκεί τοποθετώ πάντα τη δουλειά μου.

Π.Π.: Ποια ήταν η τελευταία σου σκηνογραφική δουλειά;

Γ.Κ.: Η τελευταία μου σκηνογραφική δουλειά είναι αυτή που κάνω τώρα εδώ. Πρόκειται για έργο που επρόκειτο να το κάνω μαζί με τον Βιτέζ και το κάνω τώρα μ' ένα σκηνοθέτη φίλο και των δυο μας. Είναι έργο φίλου του Βιτέζ, που πέθανε και εκείνος πριν μερικά χρόνια, του Καλικί. Είναι ένας από τους καλύτερους Βέλγους θεατρικούς συγγραφείς. Το έργο, που ονομάζεται «Η Αίντα νικημένη», περικλείει στοιχεία που με ενδιαφέρουν. Δηλαδή υπάρχει εδώ ένα κρέμα μυθολογίας και καθημερινότητας. Εισέρχεται δηλαδή η μυθολογία στην καθημερινή ζωή. Συναντάς εδώ, αρχαϊκά θέματα σε θέματα του σύγχρονου κόσμου.

Π.Π.: Από το αρχαίο Δράμα τι θάθελες να σκηνοθετήσεις; Έχω υπ' όψη μου πάντα την Επίδραυρο.

Γ.Κ.: Θάθελα να κάνω την «Ορέστεια» και τον «Φιλοκτήτη». Είναι ένα έργο που πολύ μ' ενδιαφέρει αλλά που πρέπει να γίνει σε κλειστό χώρο.